

NEVELÉSI-OKTATÁSI PROGRAMOK EGÉSZ NAPOS ISKOLÁK SZÁMÁRA

Az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet (OFI) „A nevelés-oktatás fejlesztése, komplex pilot programok” címet viselő programja¹ a köznevelés területén komplex nevelési-oktatási programok kidolgozására, valamint – elsősorban tanórán kívüli foglalkozáson kialakult – jó gyakorlatok átvételével történő fejlesztés továbbgondolására és korszerűsítésére vállalkozott.

**KÓPATAKINÉ
MÉSZÁROS MÁRIA
VARGA ATTILA**

A készülő programok elsősorban az egész napos iskolaszervezési módot választó intézmények számára nyújtanak segítséget a tanórán kívüli tevékenységek szervezéséhez, tartalommal való feltöltéséhez – olyan program megvalósításához, amelyben a kötelező tanórák és a tanórán kívüli tevékenységek megoszlanak a délelőtti és délutáni időszak között. A nevelési-oktatási programok leírják, milyen szervezési keretek között működhet az egész napos iskolaszervezés, és megadják a szervezési keret kiötléséhez szükséges tartalmi modulokat.

A nevelési-oktatási programok fejlesztésének célja annak elősegítése, hogy minden diák a saját szükségleteihez igazított fejlesztésben részesülhessen. Ezzel hozzájárulnak az iskolai lemorzsolódás megelőzéséhez, a felzárkóztatás pedagógiai céljának eléréséhez. A programok a korrepetálástól a tehetséggondozásig ívelnek. Egyszerre kell biztosítani, hogy a leszakadással veszélyeztetettek ne szakadjanak le, és hogy a tehetségesek kibontakozhassanak, miközben arra is figyelmet kell fordítani, hogy a két csoport között lehet/van átfedés: a leszakadás által fenyegetett gyerekek között sok a tehetséges.

Az egész napos iskola pedagógiai koncepciójának hátterében egyszerű alapelv húzódik meg: tágabb időkeretek között jobb pedagógiai eredmény érhető el. Az iskolai lemorzsolódás sok diák esetében azért jelenik meg, mert – különböző okokból kifolyólag – az iskola által pedagógiai munkára biztosított időkeretek számukra nem elegendők a továbbtanulásra való felkészüléshez. Minőségi pedagógiai munkára többletidőt a szülők egy része különórák, edzések és magántanárok formájában képes biztosítani gyermekének, a diákok nagy része azonban ezekből nem részesül.

Ugyanakkor fontos látni, hogy az egész napos iskolai keretek között töltött többletidő semmiképpen nem jelentheti a többlet tantervi elvárások érvényesítését. Az egész napos iskolaszervezési mód keretében keletkező többletidő a Nemzeti alaptantervben (NAT) és a kerettantervek-

ben rögzített nevelési-oktatási célok elérését szolgálja azáltal, hogy teret biztosít a differenciálás, gyakorlás és szociális tevékenységek számára.

A nevelési-oktatási program hét elemből álló komplex rendszer.

Leír egy pedagógiai koncepciót, amely az elméleti hátteret és a célokat rögzíti, egy tanítás-tanulási programot, amely a terület kereteit határozza meg általánosan.

Tartalmazza a konkrét tanítás-tanulási egységeket (modulokat), az értékelési és tanulási eszközöket (tankönyvek, munkafüzetek, egyéb leírások), a továbbképzéseket és a támogatási rendszert. Vagyis a nevelési-oktatási programok az oktatás tartalmi szabályozása harmadik szintjének tekinthető.

A legfelső szinten a NAT tűzi ki az átfogó célokat, a kerettantervek már tantárgyra, témakörökre bontják a tartalmakat. A nevelés-oktatási program modulszinten ajánl foglalkozási terveket, eszközöket értékelési módszereket.

Az Oktatókutató és Fejlesztő Intézetben öt nevelési-oktatási program készül, melyek az egész napos iskolai tanulás-szervezési forma támogatására kínálnak pedagógiai alternatívát a kerettantervek által le nem kötött időkeretre.

¹ A program a XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz kiemelt projekt (TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001) alprojektjeként valósul meg

1. Az alsó tagozat keretprogramja során a *partneriskolák* pedagógusai és az OFI munkatársai közös munkával találnak megoldásokat arra, hogyan lehet az iskolában töltött időkeretbe beilleszteni a tehetséggondozást, a felzárkóztatást, a sportot, a szakköri tevékenységet és a házi feladat elkészítését úgy, hogy pedagógusnak és tanulóknak egyaránt várt és közös munka legyen a tanulás – mindezt az egész napos iskolai nevelésben rejlő pedagógiai lehetőségek, eszközök felhasználásával.

2. Az általános iskola felső tagozatának keretprogramja támogatja a tanulók felkészülését a középfokú továbbtanulásra, az általános iskola és a középfokú oktatás (szakképzés) közötti zökkenőmentes átmenetet. Mindkét témában – az egész napos iskola koncepciójába ágyazva – sor kerül nevelési-oktatási programok kidolgozására és bevezetés előtti kipróbálására.

3. Témaszpecifikus programok a természettudományos nevelés, a komplex művészeti nevelés és a gyakorlati életre nevelés területén.

Két további téma egészíti ki az egész napos iskolai programfejlesztéseket:

4. Elkészül az ökoiskola nevelési-oktatási programja, amely az Ökoiskola cím kritériumrendszerének teljesítéséhez nyújt teljes körű segítséget bármely általános és középiskolának, szakiskolának vagy akár a köznevelési rendszer részeként működő kollégiumnak, függetlenül attól, hogy rendelkezik-e már Ökoiskola címmel.

5. A tanórán kívüli foglalkozások jó gyakorlatainak gyűjtése, közzététele és átvételük nyomon követése. E téma horizontális elemként támogatja a programfejlesztést és segíti a programokhoz kapcsolódó jó gyakorlatok minél szélesebb körű elterjedését.

Minden programra igaz, hogy a fejlesztések olyan kutatási – fejlesztési – innovációs keretben valósulnak meg, amelybe az érintett intézmények pedagógusai a folyamat kezdetétől aktívan bekapcsolódhatnak. A kutatási elemek feltárják a fejlesztendő területeken már működő gyakorlatokat, a program mindvégig ezek tapasztalataira épít.

A program munkatársai a fejlesztési munkálatok során iskolákkal együttműködve dolgozzák ki a modulokat, amelyeket az iskolák gyakorlatban ki is próbálnak. A kipróbálást mind a pedagógusok, mind az OFI munkatársai strukturált megfigyelésekkel, reflexióikkal kísérik, ezek alapján történik meg a modulok véglegesítése.

A pedagógusok szerepe nem korlátozódik a modulok megírására, kipróbálására és a tapasztalatok alapján történő véglegesítésére. A fejlesztési folyamat során a nevelési-oktatási program egészével kapcsolatos visszajelzések megfogalmazásával hozzájárulnak a program minden elemének tökéletesítéséhez.

Mindezek alapján a következő év végére – 2014 decemberére – elkészülő és kiadásra kerülő nevelési-oktatási programok a lehető legnagyobb mértékben támaszkodnak az iskolák gyakorlati tapasztalataira, szakértelmére.

A közös munkában a tervek szerint hatvan iskola vesz részt, és járul hozzá tapasztalataival, véleményével a programok véglegesítéséhez. Az alprojekt munkatársai ehhez a folyamatos szakmai segítséget, a továbbképzéseket és a hálózatépítési lehetőséget biztosítják számukra.

A pedagógusokkal közösen elkészített és kipróbált tevékenység tartalmak (modulok) segítenek a tanulási környezet kialakításában, a tanulásmetodikai és szervezeti kérdések megválaszolásában. *A bevont iskolák tudáscentrumként működnek*, melyeket a pedagógusok s

Az elkészült programokból bármely intézmény ötleteket meríthet majd délutáni tevékenységéhez, de akár a keretanterek szabadon felhasználható időkeretéhez is. Mivel a projekt 2015 januárjáig tart, van idő olyan modelleket kitalálni és kipróbálni, amelyek vonzóak lehetnek egész napra a diákok számára. Az egész napos iskola csak akkor működhet jól, ha nem kényszerként élik meg a diákok és szülők az ottani programokat, hanem úgy érzik, jó dolgok történnek velük. Akkor érünk célt, ha a diákok nem akarnak mindenképp elmenni az iskolából, mert ott jól érzik magukat, úgy élik meg, hogy a napjaikat ott tudják a leghasznosabban és egyben a legkellemesebben eltölteni.

A fejlesztés háttéréről, folyamatáról és eredményeiről folyamatosan bővülő további tájékoztatás érhető el a <http://tamop311.ofi.hu> honlapon.